

TARİHİ YAPILARDA CEPHECİLİK UYGULAMALARI İÇİN TİPOLOJİ DENEMESİ

An Essay on The Typology Of Facadism Applications In Historical Buildings

Doç. Dr. Hicran Hanım HALAÇ

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8046-9914>

Yüksek Lisans Öğrencisi. Hilal DAĞLI

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Koruma Bilim Dalı, Yüksek Lisans Programı, Eskişehir/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6145-7803>

ÖZET

Postmodern mimarlığın bir ürünü olarak ortaya çıkan cephecilik, tarihi yapının bir ya da birkaç cephesinin korunarak iç mekanda güncel uygulamalar yapmaya imkan sağlayan bir uygulamadır. Tarihsel süreç içerisinde kentsel gelişimi destekleyenler ve korumacılar arasında birçok tartışmaya sebep olsa da hem güncel ihtiyaçlara cevap veren mekanlar üretmesi hem de geçmiş ile bağlantı kurması gibi çeşitli nedenlerle tercih edilen bir uygulama olmuştur. Bu uygulamalarda cephe gerisindeki yeni yapının tarihi cepheyle bütünleşmesinde nasıl bir yaklaşım izlediğini tespit etmek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Pinterest uygulamasından erişilen ve sadece cepheciliğin uygulandığı 30 adet yapı tespit edilmiş ve belirlenen bu örnekleme göre bir tipoloji oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cephecilik, Façadism, Mimari Koruma

ABSTRACT

The facadism, which emerged as a product of postmodern architecture, is a practice that allows the preservation of one or more facades of the historical building and to make up-to-date applications in the interior. Although it has caused a lot of controversy among conservationists and supporters of urban development in the historical process, it has been a preferred practice for a variety of reasons, such as both producing spaces that respond to current needs and connecting them with the past. In these applications, the aim of this study is to determine how the new structure behind the facade is integrated with the historical facade. In this direction, 30 structures accessed from Pinterest application and applied only facade were identified and a typology was established according to this sample.

Key Words: Facadism, Façadism, Architectural Preservation

1. GİRİŞ

Facademy, façadetomy ve façadism terimlerinin karşılığı olan cephecilik, tarihi yapının bir ya da birkaç cephesinin korunarak iç mekanın yıkılması ve onun yerine yeni bina yapma eylemidir (Tyler, 2000). Highfield, cephecilik kavramını cephe tutma olarak tanımlamakta olup bu kavramın sert bir bina rehabilitasyonu olduğunu belirtmektedir (Highfield, 2003).

Cephecilik kavramı postmodern mimarlığın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. 1970'lerde etkin olan postmodern mimarlık anlayışında bina cephelerinde gotik, klasik, Art-Nouveau etkileri görülürken iç mekanları üslup olarak dış cepheden tamamen farklıydı. Bu yapıların cepheleriyle geçmişle bağlantı kurdukları düşünülmekte ve toplum tarafından kabul görmekteydi. Aynı zamanda cephecilik, kentsel gelişim uzmanları ile katı korumacılar arasında uzlaşma sağlamaktaydı (Richards, 2002). Highfield ise cephe tutmanın korumacılar ve geliştiriciler arasında birçok tartışmaya neden olduğunu belirtmektedir. Bazı korumacılar tarafından yapının tümüyle korunması gerektiği savunuluyordu. Bu görüş, güncel ihtiyaçların karşılanması durumunda bazı yıkım ve kayıpların olması gerektiğini düşünenler tarafından dengelenmiştir (Highfield, 2003).

Pürist bakış açısına göre bina cephesi arkasında yatan şeyin mimari ve tarihsel olarak cepheyle ilişkili olması gerekmektedir. Sadece cephenin tutulup içinin yıkılmasını yapının mimari ve tarihi bütünlüğünün kaybı olarak değerlendirmektedir. Bu "saf" görüş temel alınmış ve yapının bütünüyle korunması gerektiği, tarihi cepheyle ilgisiz yeni binanın sahte ve kabul edilemez bir çözüm olduğu

belirtilmektedir (Highfield, 2003). Tyler, bu bakış açısının korumayı iki boyuta indiren bir uygulama olarak görüldüğünü ve kabul edilemez bir uygulama olarak değerlendirildiğini belirtmektedir (Tyler, 2000). Realistik bakış açısına göre ise, tarihi yapıyı sadece steril müze parçası olarak korumak istemedikçe korumanın anahtarı, yapının güncel yaşama ve ihtiyaçlara uyum sağlayabilmesidir (Highfield, 2003). Cephecilikle iç ve dış mekanın birbirinden ayrılması kentsel planlamanın verdiği esneklik ve gücün göstergesi olarak görülmekte ve katı korumacılar bu esneklik ve gücü olumsuz bulsalar da kent için gerekli olduğu aşıkardır (Lowenthal, 1999).

Cephecilik hem kuramsal olarak hem de uygulamaları açısından tarih içerisinde çeşitli tartışmalara yol açsa da tercih edilen bir uygulama olmuştur. Tercih edilme nedenlerini Highfield, kurumların prestijli tarihi yapılara ilgisinin olması yanında cepheciliğin iç mekanda özgür kullanım alanı sağlaması, ek kat ve arsa kullanımında artışla mülk ve kira değerinin artması, cephelerin korunmasıyla şehirde tarihsel görünüm elde edilmesi, sanayi ve ticaretteki gelişmelerle bir çok yapının gereksiz ve eski olmasının yanında mimari değere sahip olan cephelerin mevcudiyeti ve yapıların iç mekanlarının yapısal zayıflığı gibi durumlar olarak sıralamaktadır. Aynı zamanda tarihi yapının yeniden yıkım ve inşasından daha pahalıya mal olması ve inşa aşamasının daha uzun zaman alması gibi dezavantajları da vardır (Highfield, 2003).

Tarihi yapılar cepheleri ve iç mekan dizilimleriyle buldukları kentlerdeki yaşam tarzını yansıtırlar. Zaman içerisinde doğal afetler, kullanıcı, terk edilme, güncel ihtiyaçlara cevap verememe gibi çeşitli nedenlerle yapıların cephesi, iç mekanı ya da her ikisinde zarar görebilmekte ve özgünlüğünü kaybetmektedir. Tarihi yapıların bir bütün halinde korunması ise kültürel sürekliliğin ve sürdürülebilirliğin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Aynı zamanda cepheler kent silüetine katkı sağlayıp kentsel kimliği yansıtırlar. Toplumun geçmişiyile arasında bir bağ kurmasına yardımcı olurlar. Bununla birlikte pek çok yapı kamusal olmayıp bireysel kullanıma açık olduğu için iç mekanları çok değişmiş ve dönüşmüş olabilmektedir. Bu nedenle özgün hallerine ulaşmak çokta mümkün olmayabilir. Bu durumda iç mekanı günümüze ulaşan haliyle korumalıyız fikrine ihtiyaç duyulmayabilir ve yeniden düzenlenmesi gerekebilir. Cephecilik uygulamalarıyla ise iç mekan güncel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde yeniden düzenlenip yaşama kazandırılabilen ve korunan cephe sayesinde toplum geçmişiyile bağlantı kurabilmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

2.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, cephecilik uygulamalarında yeni yapının tarihi cephe ile bütünleşmesinde nasıl bir yaklaşım izlediğini tespit etmek ve bu yaklaşımlarla tipoloji oluşturmaktır.

2.2. Literatür Taraması

Bu amaç doğrultusunda cephecilik kavramı, nedenleri, kabul edilebilirliği üzerinde duran ve temel kaynak olarak kabul edilen Highfield'den (2003) yararlanılmıştır. Bunun yanında Tyler (2000), Lowenthal (1999), Richards (2002)'da verdiği çeşitli örneklerle cephecilik kavramı ve gelişimi üzerinde duran diğer kaynaklardır. Korumaz (2011) ise Türkiye deki cephecilik örneklerini doktora tezinde sunmuş aynı zamanda cephecilik literatürünün ilk sınıflandırmasını oluşturmuştur. Çalışma kapsamında incelenen yapıların plan, kesit, görünüş gibi mimari özelliklerine ise Archdaily başta olmak üzere çeşitli internet sitelerinden ulaşılmıştır.

2.3. Yasal ve Yönetmelik

Tarihi yapılar ve alanlar evrensel miras olarak görülmekte olup tarihi yapı ve alanlara karşı izlenecek tavrılarda ortak bir prensip izlenmesi için uluslararası alanda çeşitli tüzükler ve bildirgeler yayınlanmıştır.

Bu tüzüklerden biri olan ve 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde, anıtların korunmasının herhangi bir toplumsal amaçla kullanıldığında kolaylaşacağına, fakat plan ya da bezemelerinin değiştirilmemesi gerektiğinden söz edilmektedir (ICOMOS, 1964). Bu maddeyle Venedik Tüzüğü'nün özgün iç mekanı yok eden cephecilik uygulamalarını desteklemediği görülmektedir.

Aynı tüzüğün 9. maddesinde yapılan eklemenin özgün yapıdan farkının anlaşılabilmesi gerektiğine, 13. maddesinde ise eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, kompozisyonuna, dengesine, geleneksel konumuna zarar gelmediği sürece izin verilebileceğine değinmektedir (ICOMOS, 1964). Cephecilik uygulamalarının bazılarında, eklemeler tarihi yapıya ve çevresine uyumlu aynı zamanda ayırt edilebilir nitelikteyken; parsel sınırını aşıp çevresine yayılan, tarihi yapının kütsel oranlarını değıştiren, bazen taklide kaçıp ayırt edilmesini zorlaştırırken bazen de tamamen zıt bir anlayışla tarihi cepheyle bütünleşen örnekler görülebilmektedir. Uygulamadaki bu çeşitlilik nedeniyle cepheciliğin belirtilen maddelere uygunluğu hakkında genelleme yapmak doğru değildir.

1975 yılında yayınlanan Amsterdam Bildirgesinin f. maddesinde, eski alanların sağıklaştırılmasında, bölge sakinlerinin kompozisyonunda köklü değışiklik gerektirmeyecek şekilde tasarlanması ve uygulanması gerektiğinden bahsedilmektedir (ICOMOS, 1975). Cephecilik uygulamalarında ise tarihi yapılarda köklü değışiklikler yapılmaktadır.

Ülkemizde tarihi yapı ve alanlara karşı alınacak kararlar Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından belirlenir. 1999 yılında 660 numaralı alınan kararla tarihi yapılar 1. Grup ve 2. Grup yapılar olmak üzere ayrılmış olup her yapının kendine özgü koşullarına göre uygulanacak müdahale biçimleri sıralanmıştır. 1. Grup yapılar, tarihsel, simgesel, anı ve estetik değerleriyle korunması gerekli yapılardır. 2. Grup yapılar ise çevre kimliğine katkıda bulunan, yöresel yaşam biçimini yansıtan yapılardır (http-1). 1. Grup yapılar, iç mekan ve dış cepheleriyle korunması gerekirken 2. Grup yapıların dış cephelerinden ziyade iç mekanlarında köklü değışiklikler yapılmaktadır. Bu nedenle ülkemizdeki cephecilik uygulamalarının görüldüğü yapılar 2. Gruba ait yapılardır.

2.4. Yöntem

Bu çalışmada, cephecilik uygulamaları tespit edilerek ulaşılan örnekler kapsamında bir tipoloji oluşturulmuştur. Cephecilik uygulamalarının tespiti için, yeni medya olarak bilinen dijital ortamdaki veriler dikkate alınmış ve yalnızca Pinterest uygulamasıyla veriler sınırlandırılmıştır. Pinterest, görsel ve video paylaşım platformudur. Kullanıcı kendi yüklediği video ve görsellerin yanında farklı bir kullanıcıda gördüğü görsel ve videoları paylaşabilir. Yemek tarifleri, ev eşyaları, moda, mimari gibi farklı kategorilerde paylaşım yapılabilen ve yoğun veri barındıran bir platformdur (http-2). Pinterest uygulamasında “heritage building” anahtar kelimesi ile tarama yapılmış ve 60 adet yapı görseline ulaşılmıştır. Görseline erişilen bu 60 adet yapının açık erişimli web sitelerinde taraması yapılarak konseptlerine ve mimari projelerine erişilmiş ve incelenmiştir. Bu yapıların çözümlenmesi amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemitemel alınarak yapılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde araştırmacı tarafından hazırlanan ya da önceden oluşturulmuş ölçüt listesi kullanılabilir ve belirlenen ölçütü karşılayan bütün durumlar çalışılır (http-3). 60 adet yapı içerisinde çağdaş ek, bütünleme, kat eklemesi gibi cephecilik dışında kalan müdahale yöntemleri elenmiş ve sadece cephecilik uygulamasının yapıldığı 30 adet yapı tespit edilmiştir. Bu 30 adet yapıda içerik analizi yöntemiyle yeniden incelenmiş, yeni yapıyla tarihi cepheye farklı şekilde yaklaşıldığı tespit edilmiş ve bir tipoloji denemesine gidilmiştir. İçerik analizi gözlemden çok çözümlenme yöntemidir. Mevcut verileri karşılaştıran, özetleyerek standardize eden ya da başka şekle dönüştüren yöntemdir (http-4). Yapıların hangi tipolojik sınıflandırmaya dahil olduğunu belirtebilmek için her yapıya bir envanter numarası verilmiştir (Tablo 1). Bu envanter numarası ise yapıların ait oldukları ülkelerin alfabetik sıraya göre sıralanması sonucunda belirlenmiş ve oluşturulan tipoloji tablolarında yapılar bu numaralarla belirtilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen 30 adet yapıdan birer adedi ABD, Avustralya, Belçika, Brezilya, Brooklyn, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Güney Afrika, İskoçya, İspanya, Roma ve Shanghai’de, ikişer adedi Almanya, Büyük Britanya, Londra, Portekiz ve Sidney’de, üçer adedi Birleşik Krallık ve Fransa’da bulunmaktadır. Envanter numarası 30 olan yapının bulunduğu ülke tespit edilememiştir.

Tablo 1. Yapı listesi

Envanter Numarası	Ülke /Şehir	Yapı Adı
1	ABD	Mill City Museum
2	Almanya	O-O BAUKUNST NRW DEVLET ARŞİVİ
3	Almanya	Kolumba Museum
4	Avustralya	EP Printing & Publishing Co.
5	Belçika	The Waterdog
6	Birleşik Krallık	Shoreham Street
7	Birleşik Krallık	The Mill
8	Birleşik Krallık	The White House
9	Brezilya	Campos Eliseos
10	Brooklyn	Wythe Hotel
11	Büyük Britanya	Dovecote Studio
12	Büyük Britanya	Seona Reid Building
13	Çek Cumhuriyeti	JACER Eğitim Merkezi
14	Danimarka	Vipp Baca Evi
15	Fransa	Louviers Music School Rehabilitation and Extension
16	Fransa	Salt Museum
17	Fransa	Montrouge Sosyal Konutlar
18	Güney Afrika	Zeitz Museum
19	İskoçya	Environmentally Friendly Country Home
20	İspanya	Cristalleries Planell Civic Center
21	İsviçre	Transformation À Charrat
22	Londra	Shoreditch Rooms
23	Londra	Kew House
24	Portekiz	Cabrela House
25	Portekiz	EC House
26	Roma	Museum of Contemporary Art in Rome
27	Shanghai	The Waterhouse at South Bund
28	Sidney	The former Rocks Police Station
29	Sidney	Sdney Bira Fabrikası
30		Stone Barn Wall Built into New Home

3. TEK YAPI ÖLÇEĞİNDEKİ CEPHECİLİK UYGULAMALARI TİPOLOJİ DENEMESİ

Cephecilik uygulamalarıyla tarihi cepheye, yeni yapıyla nasıl bir yaklaşımın incelendiğini daha iyi görebilmek için bir tipoloji denemesine gidilmiştir. Tipoloji oluşturulurken Korumaz'ın (2011) yapmış olduğu tipoloji de incelenmiştir. Korumaz (2011) sınıflandırmasını, “tarihi binanın sadece cephesinin korunduğu uygulamalar”, “tarihi görümlü sokak silüetleri elde eden uygulamalar” ve “rekonstrüksiyon uygulamaları” olarak 3 ana başlığa ayırmıştır. Tarihi binanın sadece cephesinin korunduğu uygulamaları ise kendi içinde “tarihi binanın özgün cephesinin tamamen koruyup, gabarisi değişmeyen uygulamalar”, “tarihi binanın gabarisinin değiştiği uygulamalar”, “tarihi binanın bir bölümünün korunduğu uygulamalar” ve “tarihi binanın özgün cephe karakterine zıt kütle ekleri” olarak sınıflandırmıştır.

Çalışmada incelenen 30 adet yapının tamamı Korumaz'ın incelediği yapılardan farklıdır. Bu nedenle seçilen örnekleri en iyi şekilde ifade edebilmek adına yeni bir tipoloji denemesine gidilmiştir. Yeni oluşturulan tek yapı ölçeğindeki tipoloji, “tüm kabuğun korunduğu uygulamalar” ve “kabuğun bir kısmının korunduğu uygulamalar” olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmaktadır.

3.1. Tüm Kabuğun Korunduğu Uygulamalar

Bu tip uygulamalar, tarihi yapının tüm cephelerinin korunarak iç mekanda yeni yapılaşmaya gidilen uygulamalardır. İncelenen 30 adet yapıdan %60'lık oran ile 18 tanesinde tüm kabuk korunmaktadır. Bu gruba giren yapıların envanter numaraları; 1, 2, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 27, 28 ve 30'dur. Tüm kabuğun korunduğu uygulamalar kendi içinde iki ana başlığa ayrılmaktadır. Bunlar “sadece kabuğun korunduğu uygulamalar” ve “kabuk ve mekanın birlikte korunduğu uygulamalar”dır (Tablo 2).

Tablo 2. Tüm kabuğun korunduğu uygulamalar tipoloji denemesi

1.TÜM KABUĞUN KORUNDUĞU UYGULAMALAR							
Sadece kabuğun korunduğu uygulamalar				Kabuk ve mekanın birlikte korunduğu uygulamalar			
Gabari korunmuş	Gabari değişen			Gabari korunmuş	Gabari değişen		
	Tarihi kabuğa çıkma yapmadan yükselen uygulamalar	Tarihi kabuğa çıkma yaparak yükselen uygulamalar	Tarihi kabuktan geri çekilerek yükselen uygulamalar		Tarihi kabuğa çıkma yapmadan yükselen uygulamalar	Tarihi kabuğa çıkma yaparak yükselen uygulamalar	Tarihi kabuktan geri çekilerek yükselen uygulamalar
Envanter numaraları	18	6, 12, 15 ve 30	1, 2, 4, 7, 11, 17, 22 ve 27	5, 16 ve 28	14 ve 21		
Toplam (Yüzde)	13 (%43.3)			5 (%16.6)			
				18 (%60)			

3.1.1. Sadece Kabuğun Korunduğu Uygulamalar

Bu tip uygulamalar, tarihi yapının tüm cephelerinin korunarak iç mekanın tamamen yıkıldığı ve yerine yeni yapı ya da yeni döşemelerin yapıldığı uygulamalardır. Yeni yapıyla tarihi cephenin gabari korunabildiği gibi tarihi cepheye çıkma yapmadan, çıkma yaparak ya da cepheden geri çekilerek gabarinin değiştirildiği uygulamalar da bulunmaktadır. Tüm kabuğun korunduğu 18 adet yapıdan %43,3'lük oran ile 13 tanesinde sadece kabuk korunmaktadır. Bunların içinden %3,3'lük oran ile 1 adet yapıda tarihi cepheye çıkma yapmadan, %13,3'lük oran ile 4 yapıda kabuğa çıkma yaparak, %26,6'lık oran ile 8 yapıda tarihi kabuktan geri çekilerek gabarinin değiştirildiği görülmektedir. Envanter numarası 18 olan yapı kabuğa çıkma yapmadan gabariyi değiştirirken 6, 12, 15 ve 30 numaralı yapılar çıkma yaparak, 1, 2, 4, 7, 11, 17, 22 ve 27 numaralı yapılar ise kabuktan geri çekilerek gabariyi değiştirmiştir. İncelenen yapılar içinde gabari korunmuş örneğe rastlanmamakla birlikte bu tür uygulamaların da yapılabileceği düşünülüp tipolojiye eklenmiştir (Tablo 2).

Cepheye çıkma yapmadan yükselen ve envanter numarası 18 olan yapı, Güney Afrika'da bulunmakta olup 1990'dan beri kullanılmayan bir silo yapısıdır. Bölgenin endüstriyel geçmişine tanıklık eden yapının cephelerinin korunup müze olarak kullanılmasına karar verilmiş ve 2017 yılında açılışı gerçekleşmiştir (Görsel 1) (<http-5>). 15 numaralı yapıda antik bir manastırın cephecilik uygulamasıyla müzik okuluna dönüştürüldüğü görülmektedir. Fransa'da bulunan Louviers Music School'da tarihi cepheye çıkma yaparak gabarinin değiştirildiği tespit edilmiştir (Görsel 2) (<http-6>). 11 numaralı yapıda mevcut kalıntılar, içerisine yerleştirilen yeni yapıyla müzik stüdyosu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Dovecote Studio, tarihi cepheden geri çekilerek yükselmektedir (Görsel 3) (<http-7>).

Görsel 1. Zeitz Museum (<http-5>)

Görsel 2. Louviers Music School (<http-6>)

Görsel 3. Dovecote Studio (<http-7>)

3.1.2. Kabuk ve Mekanın Birlikte Korunduğu Uygulamalar

Bu tip uygulamalar, tarihi yapının tüm cephelerinin yanında özgün bir ya da birkaç mekanın da korunduğu ve yeni yapıyla bütünleştirildiği uygulamalardır. Bu yaklaşımla tarihi cephe gabari korunabildiği gibi tarihi cepheye çıkma yapmadan, çıkma yaparak ya da cepheden geri çekilerek gabarinin değiştirildiği uygulamalar bulunmaktadır. Tüm kabuğun korunduğu 18 adet yapıdan %16,6'lık oran ile 5 tanesinde kabuk ve mekan birlikte korunmaktadır. Bunların içinden %10'luk oran ile 3 adet yapıda gabari korunurken %6,6'lık oran ile 2 yapıda tarihi cepheye çıkma yapmadan gabari değiştirilmiştir. Envanter numarası 5, 16 ve 28 olan yapılarda gabari korunurken 14 ve 21 numaralı

yapılarda tarihi cepheye çıkma yapmadan gabari değiştirilmiştir. İncelenen yapılar içerisinde tarihi cepheye çıkma yaparak ve cepheden geri çekilerek gabariyi değiştiren uygulamaya rastlanmamakla birlikte bu tür uygulamaların da olabileceği düşünülüp tipolojiye eklenmiştir (Tablo 2).

16 numaralı yapı 1962'den beri kullanılmayan ve tuz üretiminin sağlandığı bir yapıdır. 2009 yılında yapı müze işleviyle Salt Museum olarak yeniden açılmıştır (http-8) . Burada yeni yapının belli bir bölümde konumlandığı ve eski yapıya ait birkaç mekanın özgün olarak bırakılması sebebiyle, kabuk ve mekanın birlikte korunarak gabarinin değişmediği tipoloji grubuna girmektedir (Görsel 4). 21 numaralı Transformation À Charrat bir köy evi ve ahırdan oluşmaktadır. Bu yapıda evin bodrum katı korunmuş ve geriye kalan bölümler yıkılmıştır (http-9). Aynı zamanda içerideki yeni yapı, cepheye çıkma yapmadan yükselmektedir (Görsel 5).

Görsel 4. Salt Museum (http-8)

Görsel 5. Transformation À Charrat (http-9)

3.2. Kabuğun Bir Kısımının Korunduğu Uygulamalar

Tarihi yapının bir ya da birkaç cephesinin korunarak iç mekanda yeni yapılaşmaya gidilen uygulamalardır. İncelenen 30 adet yapıdan %40'lık oran ile 12 tanesinde kabuğun bir kısmı korunmaktadır. Envanter numarası 3, 8, 9, 10, 13, 19, 20, 23, 24, 25, 26 ve 29 olan yapılar bu gruba girmektedir. Kabuğun bir kısmının korunduğu uygulamalar kendi içinde iki ana başlığa ayrılmaktadır. Bunlar “yeni yapıyla parsel sınırları içinde kalan uygulamalar” ve “parsel sınırlarını aşan uygulamalar”dır (Tablo 3).

Tablo 3. Kabuğun bir kısmının korunduğu uygulamalar

	2.KABUGUN BİR KISIMININ KORUNDUGU UYGULAMALAR												
	Parsel sınırları içinde kalan uygulamalar						Parsel sınırlarını aşan uygulamalar						
	Sadece kabuğun korunduğu uygulamalar			Kabuk ve mekanın birlikte korunduğu uygulamalar			Sadece kabuğun korunduğu uygulamalar			Kabuk ve mekanın birlikte korunduğu uygulamalar			
	Gabari korunan	Gabari değişen		Gabari korunan	Gabari değişen		Gabari korunan	Gabari değişen		Gabari korunan	Gabari değişen		
	Kabuğa çıkma yapmayan	Kabuğa çıkma yapan	Kabuktan geri çekilen		Kabuğa çıkma yapmayan	Kabuğa çıkma yapan	Kabuktan geri çekilen		Kabuğa çıkma yapmayan	Kabuğa çıkma yapan	Kabuktan geri çekilen		
Envanter numaraları	19	29 ve 23	20, 13, 10 ve 8					25			24 ve 26	8	9
Toplam (Yüzde)	7 (%23.3)			0 (%0)			3 (%10)			2 (%6.6)			
	7 (%23.3)						5 (%16.6)						
	12 (%40)												

3.2.1. Parsel Sınırları İçinde Kalan Uygulamalar

Bu tip uygulamalar, yeni yapının bir ya da birkaç cephesi korunan tarihi yapının parsel sınırları içinde kalması durumudur. Kabuğun bir kısmının korunduğu 12 adet yapıdan %23,3'lük oran ile 7 tanesi parsel sınırları içinde kalmaktadır. 8, 10, 13, 19, 20, 23, 29 numaralı yapılar parsel sınırları içinde kalan uygulamalardır. Bu grup, “sadece kabuğun korunduğu uygulamalar” ve “kabuk ve mekanın birlikte korunduğu uygulamalar” olmak üzere ikiye ayrılır (Tablo 3).

3.2.1.1.Sadece Kabuğun Korunduğu Uygulamalar

Bu tip uygulamalar, tarihi yapının sadece bir ya da birkaç cephesinin korunduğu ve iç mekanın yıkılmasıyla yapılan yeni yapının, tarihi yapının parsel sınırları içinde kalması durumudur. Yeni yapıyla tarihi cephe gabarisi korunabildiği gibi tarihi cepheye çıkma yapmadan, çıkma yaparak ya da cepheden geri çekilerek gabarinin değiştirildiği uygulamalar da bulunmaktadır. Parsel sınırları içinde kalan 7 yapıdan %23,3'lük oran ile tamamında sadece kabuk korunmaktadır. Bunların içinden %3,3'lük oran ile 1 adet yapıda gabari korunurken %6,6'lık oran ile 2 adet yapıda tarihi cepheye çıkma yapmadan, %13,3'lük oran ile 4 adet yapıda tarihi cepheden geri çekilerek gabarinin değiştirildiği görülmektedir. Envanter numarası 19 olan yapıda gabari korunurken 29 ve 23 numaralı yapılarda cepheye çıkma yapmadan, 20, 13, 10 ve 8 numaralı yapılarda ise cepheden geri çekilerek gabari değiştirilmiştir. İncelenen yapılar içinde tarihi cepheye çıkma yaparak gabariyi değiştiren örneğe rastlanmamakla birlikte bu tür uygulamaların da olabileceği düşünülüp tipolojiye eklenmiştir (Tablo 3).

19 numaralı Environmentally Friendly Country Home'da üç cephe korunarak parsel sınırları içinde kalan bir ev inşa edilmiştir (Görsel 6) (<http-10>). 23 numaralı Kew House, 19. yy'a ait, cepheye çıkma yapmadan yükselen, parsel sınırları içinde kalan iki katlı bir evdir. Tarihi cephelerden sadece ikisi korunmuştur. (Görsel 7) (<http-11>). 20 numaralı Cristalleries Planell Civic Center bir otel yapısıdır. Yapı sınırlarını eski Planell cam fabrikasının, miras listesinde bulunan ve birkaçı günümüze ulaşan cepheleri belirlemektedir (Görsel 8) (<http-12>).

Görsel 6. Country Home (<http-10>)

Görsel 7. Kew House (<http-11>)

Görsel 8. Cristalleries Planell Civic Center (<http-12>)

3.2.1.2. Kabuk ve Mekanın Birlikte Korunduğu Uygulamalar

Tarihi yapının bir ya da birkaç cephesinin yanında bir miktar özgün mekanın da korunduğu ve yapılan yeni yapının, tarihi yapının parsel sınırları içinde kalması durumudur. Yeni yapıyla tarihi cephe gabarisi korunabildiği gibi tarihi cepheye çıkma yapmadan, çıkma yaparak ya da cepheden geri çekilerek gabarinin değiştirildiği uygulamalar da bulunmaktadır. İncelenen yapılar içerisinde parsel sınırları içinde kalıp kabuk ve mekanın birlikte korunduğu örneğe rastlanmamıştır (Tablo 3).

3.2.2. Parsel Sınırlarını Aşan Uygulamalar

Yeni yapının, bir ya da birkaç cephesi korunan tarihi yapının parsel sınırlarının dışına taşma durumudur. Kabuğun bir kısmının korunduğu 12 adet yapıdan %16,6'lık oran ile 5 tanesi parsel sınırlarını aşmaktadır. Envanter numarası 25, 24, 26, 3 ve 9 olan yapılar parsel sınırlarını aşan uygulamalardır. Bu grup, “sadece kabuğun korunduğu uygulamalar” ve “kabuk ve mekanın birlikte korunduğu uygulamalar” olmak üzere ikiye ayrılır (Tablo 3).

3.2.2.1. Sadece Kabuğun Korunduğu Uygulamalar

Tarihi yapının sadece bir ya da birkaç cephesinin korunduğu ve iç mekanın yıkılmasıyla yapılan yeni yapının, tarihi yapının parsel sınırlarının dışına taşması durumudur. Yeni yapıyla tarihi cephe gabarisi korunabildiği gibi tarihi cepheye çıkma yapmadan, çıkma yaparak ya da cepheden geri çekilerek gabarinin değiştirildiği uygulamalar da bulunmaktadır. Parsel sınırlarını aşan 5 yapıdan %10'luk oran ile 3 tanesinde sadece kabuk korunmaktadır. Bunların içinden %3,3'lük oran ile 1 adet yapıda gabari korunurken %6,6'lık oran ile 2 adet yapıda tarihi kabuktan geri çekilerek gabari değiştirildiği görülmektedir. Envanter numarası 25 olan yapıda gabari korunmuş, 24 ve 26 numaralı yapılarda ise kabuktan geri çekilerek gabari değiştirilmiştir. İncelenen yapılar içinde tarihi cepheye çıkma

yapmadan ve çıkma yaparak gabariyi değiştiren örneklere rastlanmamakla birlikte bu tür uygulamalarında olabileceği düşünülp tipolojiye eklenmiştir (Tablo 3).

25 numaralı tatil evi olarak kullanılan EC House, tarihi cepheler içinde yer alan ve eski yapının parsel sınırlarını aşan, gabarinin korunduğu bir örnektir (Görsel 9) (<http-13>). 24 numaralı Cabrela House ile eskiden konut olarak kullanılan yapının mevcut cepheleri, yeni yapıyla bütünleştirilmiş ve yeni yapıya da konut işlevi verilmiştir (Görsel 10) (<http-14>).

Görsel 9. EC House (<http-13>)

Görsel 10. Cabrela House (<http-14>)

3.2.2.2. Kabuk ve Mekanın Birlikte Korunduğu Uygulamalar

Tarihi yapının bir ya da birkaç cephesinin yanında bir miktar özgün mekanın da korunduğu ve yapılan yeni yapının, tarihi yapının parsel sınırları dışına taşması durumudur. Yeni yapıyla tarihi cephe gabarisi korunabildiği gibi tarihi cepheye çıkma yapmadan, çıkma yaparak ya da cepheden geri çekilerek gabarinin değiştirildiği uygulamalar da bulunmaktadır. Parsel sınırlarını aşan 5 yapıdan %6,6'lık oran ile 2 adet yapıda kabuk ve mekan birlikte korunmaktadır. Bunların içinden %3,3 ile 1 adet yapıda tarihi kabuğa çıkma yapmadan ve %3,3'lük oran ile 1 adet yapıda cepheden geri çekilerek gabari değiştirilmiştir. İncelenen yapılar içerisinde gabarisi korunan ve cepheye çıkma yaparak gabariyi değiştiren örneklere rastlanmamakla birlikte bu tür uygulamaların da olabileceği düşünülp tipolojiye eklenmiştir (Tablo 3).

3 numaralı Kolumba Museum'da gotik bir kilisenin cepheleri yeni müze binasına entegre edilmiş olup yapı içinde bulunan kalıntılar da müzede sergiye açılmıştır (<http-15>). Yeni yapı parsel sınırını aşarak çıkma yapmadan gabariyi değiştirmiştir (Görsel 11). 9 numaralı Campos Eliseos bir tiyatro yapısıdır. 1902 yılında inşa edilen yapının cephesi ve birkaç mekanı korunup cepheden geri çekilerek gabariyi değiştiren yeni yapıya entegre edilmiştir (Görsel 12) (<http-16>).

Görsel 11. Kolumba Museum (<http-15>)

Görsel 12. Campos Eliseos (<http-16>)

4. SONUÇ

1970'li yıllarda etkin olan postmodern mimarlığın bir ürünü olan cephecilik, tarihi yapıda kabuğun tamamen tutularak ya da birkaç cephesinin korunmasıyla cephe gerisinde yeni yapı yapılması ya da mevcut döşemelerinin yeniden düzenlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Tarihsel süreç içinde bu uygulamanın gerçek bir koruma olup olmadığı gibi konularda çeşitli tartışmalara yol açsa da tarihi cepheleri tutmasının yanında iç mekanda özgür kullanım, tarihi görünümlü sokak silüetlerinin oluşturulması, ek kat ve alan kullanımında artış gibi çeşitli nedenlerle tercih edilen bir uygulama olmuştur.

Çalışma kapsamında incelenen 30 adet tek yapı ölçeğindeki cephecilik uygulamasında yeni yapıyla tarihi cepheye nasıl bir yaklaşım izlendiğini görebilmek adına bir tipoloji denemesi yapılmıştır. Tek yapı ölçeğindeki cephecilik uygulamalarında kategori "tüm kabuğun korunduğu uygulamalar" ve "kabuğun bir kısmının korunduğu uygulamalar" olmak üzere iki ana başlığa ayrılmaktadır. Tüm

kabuğun korunduğu uygulamalar da kendi içinde “sadece kabuğun korunduğu uygulamalar” ve “kabuk ve mekanın birlikte korunduğu uygulamalar” olarak ayrılmaktadır. Kabuğun bir kısmının korunduğu uygulamalar ise “parsel sınırları içinde kalan uygulamalar” ve “parsel sınırlarını aşan uygulamalar” olmak üzere ikiye ayrılır.

İncelenen 30 adet yapıda tüm kabuğun korunduğu uygulamaların daha fazla olduğu ve kendi içinde de sadece kabuğun korunduğu uygulamaların daha fazla yapıldığı görülmektedir. Tüm kabuğun korunduğu uygulamalara göre daha az olan kabuğun bir kısmının korunduğu uygulamalarda ise birbirlerine yakın olsalar da parsel sınırları içinde kalan uygulamaların parsel sınırlarını aşan uygulamalardan daha fazla olduğu görülmektedir.

Oluşturulan tipolojiyle cephecilik uygulamalarında yeni yapılaşma ile tarihi cepheye karşı çeşitli yaklaşımlar olduğu sonucuna varılmaktadır.

KAYNAKÇA

Highfield, D. (2003). The Construction of New Buildings Behind Historic Facades, Taylor&Francis.

ICOMOS. (1964). The Venice Charter, International Charter For The Conservation and Restoration of Monuments and Sites. Venice.

ICOMOS. (1975). The Declaration of Amsterdam, International Charter For The Conservation and Restoration of Monuments and Sites. Amsterdam.

Lowenthal, D. (1999). In Defence of Façadism, Façadism and Urban Identity Symposium, Paris, 234-236.

Richards, J.(2002). Façadism. Routledge New York, USA.

Tyler, N. (2000). Historic Preservation: An Introduction to Its History Principles and Practice, WW Norton&Company, New York.

İnternet Kaynakları

http-1: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44311/ilke-karari--karar-no-660--karar-tarihi-05111999.html> (Erişim tarihi: 19.01.2020)

http-2: <https://www.brandingturkiye.com/adan-zye-pinterest-pinterest-nedir-pinterest-nasil-kullanilir-pinterest-niye-onemlidir/> (Erişim tarihi: 13.01.2020)

http-3:

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/85894/mod_resource/content/0/ders13_nitel%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmada%20%C3%B6rnekleme%20se%C3%A7imi.pdf (Erişim tarihi: 21.01.2020)

http-4: <https://www.icerik.net/icerik-analizi-nedir-nasil-yapilir> (Erişim tarihi: 13.01.2020)

http-5: <https://www.archdaily.com/879763/zeitz-museum-of-contemporary-art-africa-heatherwick-studio> (Erişim tarihi: 11.11.2019)

http-6: https://www.archdaily.com/359050/louviers-music-school-rehabilitation-and-extension-opus-5-architectes?ad_medium=gallery (Erişim tarihi: 14.11.2019)

http-7: <https://nowoczesnastodola.pl/dovecote-studio> (Erişim tarihi: 15.11.2019)

http-8: <https://www.archdaily.com/59348/salt-museum-malcotti-roussey-architectes-thierry-gheza-architecte> (Erişim tarihi: 12.11.2019)

http-9: <https://www.archdaily.com/95403/transformation-a-charrat-clavienrossier-architectes> (Erişim tarihi: 11.11.2019)

http-10: <http://homeworlddesign.com/environmentally-friendly-country-home-built-17th-century-stone-ruins/> (Erişim tarihi: 15.11.2019)

http-11: <https://www.archdaily.com/769830/kew-house-piercy-and-co> (Erişim tarihi: 11.11.2019)

http-12: https://www.archdaily.com/882489/cristalleries-planell-civic-center-h-arquitectes?ad_medium=gallery

(Erişim tarihi: 14.11.2019)

http-13: https://www.archdaily.com/591899/e_c-house-sami-arquitectos (Erişim tarihi: 15.11.2019)

http-14: <https://www.archdaily.com/162889/cabrela-house-organica-arquitectura> (Erişim tarihi: 15.11.2019)

http-15: <https://www.archdaily.com/72192/kolumba-musuem-peter-zumthor> (Erişim tarihi: 12.11.2019)

http-16: <https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/02-53582/rehabilitacion-y-ampliacion-teatro-campos-eliseos-estudio-de-arquitectura-santiago-fajardo> (Erişim tarihi: 5.12.2019)

